

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(2)	(4)	(2)	(2)	(3)	(2)	(4)	(2)	(1)	(3)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(1)	(4)	(1)	(3)	(1)	(2)	(1)	(3)	(4)	(4)

שאלה	21	22	23
תשובה	(3)	(3)	(3)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: רוגטקה : אבן -

היחס: הרוגטקה היא הכלי שבאמצעותו יורים אבן. יורים את ב' באמצעות א'.

תשובה (1): רובה : הדק. האם יורים את ההדק באמצעות הרובה? לא. ההדק אינו הדבר הנורה אלא חלק מן הרובה עצמו, זה שלחיצה עליו מפעילה את הירי. לא נכון.

תשובה (2): תותח : פגז. האם יורים את הפגז באמצעות התותח? כן. התותח הוא הכלי שממנו נורה הפגז, בדיוק כשם שהרוגטקה היא הכלי שממנו נורית האבן. נכון.

תשובה (3): חרב : נדן. האם יורים את הנדן באמצעות החרב? לא. הנדן הוא הנרתיק שבו מונחת החרב כשאין משתמשים בה, ואין הוא דבר שנורה או נזרק. לא נכון.

תשובה (4): מטרה : חץ. האם יורים את החץ באמצעות המטרה? לא. המטרה אינה הכלי שממנו נורה החץ אלא הדבר שאליו החץ נורה. לא נכון.

תשובה (2).

2. השאלה: לדעוך : אש -

היחס: אש דועכת, כלומר הולכת ונחלשת מאליה עד שהיא כלה. א' היא ההיחלשות ההדרגתית שעוברת על ב' עד שהוא נעלם.

תשובה (1): לקמול : מים. האם הקמילה היא ההיחלשות ההדרגתית שעוברת על המים עד שהם נעלמים? לא. קמילה עוברת על צמח ולא על מים, ואין לומר על מים שהם קמלים. לא נכון.

תשובה (2): להסתנוור : אור. האם ההסתנוורות היא ההיחלשות ההדרגתית שעוברת על האור עד שהוא נעלם? לא. ההסתנוורות היא מה שקורה לאדם בשל אור חזק, והאור עצמו אינו נחלש בה כלל. לא נכון.

תשובה (3): להתבהר : ענן. האם ההתבהרות היא ההיחלשות ההדרגתית שעוברת על הענן עד שהוא נעלם? לא. התבהרות נאמרת על השמיים או על מזג האוויר שממנו התפזרו העננים, ולא על הענן עצמו. לא נכון.

תשובה (4): להתנדף : ריח. האם ההתנדפות היא ההיחלשות ההדרגתית שעוברת על הריח עד שהוא נעלם? כן. ריח מתנדף הולך ונחלש מאליה עד שאינו מורגש עוד, בדיוק כשם שאש דועכת הולכת ונחלשת עד שהיא כבה. נכון.

תשובה (4).

3. השאלה: משכיל : ידע -

היחס: משכיל הוא מי שמידת הידע שבו רבה. א' נאמר על מי שיש בו הרבה ב'.

תשובה (1): נהנתן : הנאה. האם נהנתן נאמר על מי שיש בו הרבה הנאה? לא. נהנתן הוא מי שרודף אחר הנאות ומרבה לחפש אותן, ולא מי שהנאה מצויה בו במידה רבה. לא נכון.

תשובה (2): כבד : משקל. האם כבד נאמר על מי שיש בו הרבה משקל? כן. כובד הוא בדיוק מידת משקל רבה, בדיוק כשם שהשכלה היא מידת ידע רבה. נכון.

תשובה (3): עתיק : זמן. האם עתיק נאמר על מי שיש בו הרבה זמן? לא. עתיק מתאר דבר שנוצר לפני זמן רב, והזמן אינו תכונה המצויה בתוכו במידה זו או אחרת. לא נכון.

תשובה (4): מוצף : מים. האם מוצף נאמר על מי שיש בו הרבה מים? לא. מוצף הוא מי שהמים כיסו אותו מבחוץ, ואין המים תכונה שלו אלא גורם חיצוני שפעל עליו. לא נכון.

תשובה (2).

4. השאלה: הדיר רגליו : פקד -

היחס: מי שהדיר רגליו ממקום חדל לפקוד אותו.

א' פירושו חדל להיות ב'.

תשובה (1): כרה אוזנו : מקשיב. האם כרה אוזנו פירושו חדל להיות מקשיב? לא, ההפך הוא הנכון. מי שכרה אוזנו הטוה אותה כדי לשמוע, כלומר החל להקשיב. היחס הפוך מן היחס שבזוג המוביל. לא נכון.

תשובה (2): ניער חוצנו : מעורב. האם ניער חוצנו פירושו חדל להיות מעורב? כן. מי שניער חוצנו מעניין כלשהו הסיר ממנו את ידו וחדל להיות מעורב בו, בדיוק כשם שמי שהדיר רגליו חדל לפקוד. נכון.

תשובה (3): פשט ידו : תורם. האם פשט ידו פירושו חדל להיות תורם? לא. מי שפשט את ידו ביקש נדבה, כלומר עמד בצד המקבל ולא בצד הנותן, ואין בביטוי כל חדילה מתרומה. לא נכון.

תשובה (4): סעד את ליבו : שבע. האם סעד את ליבו פירושו חדל להיות שבע? לא, ההפך הוא הנכון. מי שסעד את ליבו אכל ונעשה שבע. היחס הפוך מן היחס שבזוג המוביל. לא נכון.

תשובה (2).

5. השאלה: נתן : השאלה -

היחס: השאלה היא נתינה לזמן מוגבל, שבסופה חוזר הדבר לבעליו.

ב' הוא ביצוע פעולה א' לזמן מוגבל בלבד, שבסופו חוזר המצב לקדמותו.

תשובה (1): שתה : לגימה. האם הלגימה היא שתייה לזמן מוגבל שבסופו חוזר המצב לקדמותו? לא. לגימה נבדלת מן השתייה בכמות הקטנה שנשתית בה, ואין בה כל חזרה של המצב לקדמותו. לא נכון.

תשובה (2): ישן : תנומה. האם התנומה היא שינה לזמן מוגבל שבסופו חוזר המצב לקדמותו? לא. תנומה נבדלת מן השינה בכך שהיא קלה וקצרה, ואין היא גרסה זמנית של שינה שבסופה מתבטל מה שנעשה. לא נכון.

תשובה (3): חדל : הפוגה. האם ההפוגה היא חדילה לזמן מוגבל שבסופו חוזר המצב לקדמותו? כן. הפוגה היא הפסקה זמנית שלאחריה מתחדשת הפעולה, בדיוק כשם שההשאלה היא נתינה זמנית שלאחריה חוזר הדבר לבעליו. נכון.

תשובה (4): דחה : עיכוב. האם העיכוב הוא דחייה לזמן מוגבל שבסופו חוזר המצב לקדמותו? לא. עיכוב הוא עצמו השהיה של דבר, כלומר קרוב במשמעותו לדחייה, ואין הוא גרסה זמנית שלה. לא נכון.

תשובה (3).

6. השאלה: לסבור : לחשוד -

היחס: לחשוד פירושו לסבור שאדם עשה מעשה רע. ב' הוא לעשות את פעולה א' כשתוכנה שלילי.

תשובה (1): להניח : להסיק. האם להסיק פירושו להניח דבר שלילי? לא. ההבדל בין השניים אינו בתוכן אלא בדרך : הסקה נשענת על נימוקים ועל שלבי חשיבה, ואילו הנחה ננקטת בלעדיהם. לא נכון.

תשובה (2): לדווח : להתלונן. האם להתלונן פירושו לדווח על דבר שלילי? כן. תלונה היא מסירת דיווח שתוכנו שלילי, בדיוק כשם שחשד הוא סברה שתוכנה שלילי. נכון.

תשובה (3): לכעוס : לזעום. האם לזעום פירושו לכעוס על דבר שלילי? לא. שני הפעלים מתארים את אותו רגש עצמו, וההבדל ביניהם הוא בעוצמתו ולא בתוכנו. לא נכון.

תשובה (4): לסכן : להזהיר. האם להזהיר פירושו לסכן דבר שלילי? לא. אלו שתי פעולות שונות לגמרי, ואף כיוון הפוך : המזהיר מבקש למנוע סכנה ולא לחולל אותה. לא נכון.

תשובה (2).

הבנה והסקה (שאלות 7-18)

7. השאלה: יפעת קראה בעיתון שבשנת 1998 לא עלה מספר התיירים שהגיעו לסילדביה בהשוואה לשנה שלפניה, וזאת אף שמשרד התיירות הסילדבי יצא בתחילת השנה במסע פרסום במדינות רבות בעולם. היא שיערה שהסיבה לכך היא שאין בסילדביה די חדרי מלון.

איזו מהעובדות הבאות **מחלישה** את השערתה של יפעת?

פתרון: השערתה של יפעת נשענת על הנחה אחת : מספר התיירים לא עלה משום שלא היה מקום לקלוט תיירים נוספים. עובדה שתחליש אותה היא עובדה המראה שלא היה מחסור במקומות לינה, כלומר שהיה בסילדביה מקום פנוי לקלוט תיירים נוספים.

תשובה (1): בסוף שנת 1998 קוצרו ההליכים הדרושים לקבלת היתר לבניית בתי מלון חדשים בסילדביה העובדה נוגעת לסוף אותה שנה ולבנייה עתידית, ואינה מלמדת דבר על מספר החדרים שעמדו לרשות התיירים במהלכה. לא נכון.

תשובה (2): בשל המשבר הכלכלי שפקד את סילדביה בשנת 1998 נעשתה החופשה בה זולה יותר מבשנת 1997 העובדה מלמדת שהביקוש היה אמור לגדול, ואף מחזקת את הצורך בהסבר לכך שמספר התיירים לא עלה. אין בה כדי לערער על ההנחה שהמחסור בחדרים הוא שמנע את הגידול. לא נכון.

תשובה (3): התגובות ברחבי העולם על מסע הפרסום של משרד התיירות הסילדבי היו חיוביות מאוד גם כאן מדובר בעובדה המצביעה על ביקוש שהיה אמור לגדול, ולפיכך היא מתיישבת היטב עם ההשערה : הרצון לבוא היה, אך לא היה היכן לאכסן את הבאים. לא נכון.

תשובה (4): בשנת 1997 לא הייתה התפוסה בבתי המלון בסילדביה מלאה אף לא באחד מחודשי השנה אם בכל חודשי 1997 נותרו חדרי פנויים, הרי שהיה בסילדביה מקום לקלוט תיירים נוספים, ולא ייתכן שמספר חדרי המלון הוא שמנע את הגידול. עובדה זו חותרת ישירות תחת ההשערה. נכון.

תשובה (4).

8.

השאלה: על פי גישת הרפואה ההוליסטית, בכל אחד מאיתנו טבועות מלידה אנרגיות של ריפוי עצמי, והדרך להשיג בריאות ותחושת רווחה היא לקרוא דרור לאנרגיות אלו. אם כן, שלא כרפואה המערבית, השמה דגש על טיפולו של הרופא במחלה, מטרת הטיפול ההוליסטי היא להעניק לאדם גישה למערכת הריפוי שלו עצמו.

לפי האמור לעיל, מה מייחד את גישת הרפואה ההוליסטית מן הרפואה המערבית?

פתרון: בפסקה הועמדו זו מול זו שתי גישות: ברפואה המערבית הרופא הוא המטפל במחלה, ואילו בגישה ההוליסטית תפקידו של המטפל הוא לפתוח בפני החולה את הגישה אל אנרגיות הריפוי הטבועות בו מלידה. הייחוד המבוקש הוא אפוא בזהותו של מי שמרפא, ולא בעצם קיומו של טיפול.

תשובה (1): מטפלים הפועלים לפי הגישה ההוליסטית משתמשים באנרגיות הריפוי הטבועות בהם לטיפול בחולים

לפי הכתוב האנרגיות טבועות בכל אחד מאיתנו, ובהקשר הטיפולי מדובר באלו של החולה עצמו. המטפל אינו משתמש באנרגיות שלו כדי לרפא. לא נכון.

תשובה (2): מטפלים הפועלים לפי הגישה ההוליסטית אינם מנסים לרפא את החולה, אלא לאפשר לו לרפא את עצמו

זו בדיוק ההבחנה שנעשתה: ברפואה המערבית הרופא מטפל במחלה, ואילו מטרת הטיפול ההוליסטי היא להעניק לאדם גישה למערכת הריפוי שלו עצמו. נכון.

תשובה (3): לפי הגישה ההוליסטית, לחולה אין כל צורך לפנות לטיפול כלשהו מכיוון שהוא יכול לרפא את עצמו הפסקה עוסקת כולה במטרתו של הטיפול ההוליסטי, ומכאן שטיפול כזה קיים ואף נחוץ. לא נטען שאין צורך בטיפול אלא שאופיו שונה. לא נכון.

תשובה (4): לפי הגישה ההוליסטית, על האדם לשחרר את אנרגיות הריפוי הטבועות בו בטרם יפנה לטיפול. התשובה הופכת את סדר הדברים. שחרור האנרגיות אינו תנאי מוקדם לטיפול אלא תכליתו של הטיפול עצמו. לא נכון.

תשובה (2).

9.

השאלה: אהוד: "המפתח להצלחת המגזין 'רגע זמן' מקשייו הכלכליים הוא קיצוץ חד בהוצאותיו - בראש ובראשונה באמצעות פיטורי הכותבים הבכירים בו, ששכרם גבוה".

מתתיהו: "ודאי היית מיעץ לטייס שהדלק במטוסו הולך ואוזל לכבות את מנועי המטוס כדי לחסוך דלק!"

איזו מן הטענות הבאות היא המתאימה ביותר להיות כוונתו של מתתיהו?

פתרון: מתתיהו עונה בהיקש לעגני. במשל שלו הדלק הוא המשאב שאוזל, כלומר הכסף, והמנועים הם מה שמחזיק את המטוס באוויר. כיבוי המנועים אכן יחסוך דלק, אך יפיל את המטוס. הנמשל הוא שפיטורי הכותבים הבכירים אומנם יחסכו כסף, אך יפגעו בדבר עצמו שמחזיק את המגזין. נחפש את התשובה המבטאת את התפקיד הזה של הכותבים הבכירים.

תשובה (1): קוראים ימשיכו לרכוש את "רגע זמן" רק אם הכותבים הבכירים ימשיכו לכתוב בו

זו בדיוק משמעות המשל. הכותבים הבכירים הם מנועיו של המגזין, כלומר הם שמושכים את הקוראים ומכניסים את הכסף, ולפיכך פיטוריהם יפילו אותו בדיוק כשם שכיבוי המנועים יפיל את המטוס. נכון.

תשובה (2): שכרם של הכותבים הבכירים אומנם גבוה, אך יש למגזין הוצאות כבדות יותר ממנו במשל אין כל השוואה בין סוגי הוצאות שונים. הבעיה שמתתיהו מצביע עליה אינה שהחיסכון קטן מדי, אלא שהוא פוגע בדבר שבלעדיו לא יתקיים המגזין. לא נכון.

תשובה (3): על "רגע זמן" לחתור להרחבת סגל הכותבים שלו, לא לצמצומו

מתתיהו אינו מציע להוסיף מנועים למטוס אלא רק שולל את כיבויים. אין בדבריו כל המלצה להרחיב את סגל הכותבים. לא נכון.

תשובה (4): מצבו של "רגע זמן" אנוש, וגם פיטורי הכותבים הבכירים לא יוכלו להצילו לפי המשל המטוס עדיין טס, והוא ייפול רק אם יכבו את מנועיו. כלומר הכישלון אינו נגזר מראש אלא צפוי לבוא דווקא בעקבות הצעתו של אהוד. לא נכון.

תשובה (1).

10. השאלה: יצור שהוא כעת לבן -

פתרון: לפי הכללים הפאונים מדלגים במעגל קבוע: מכוכב A אל B, מ-B אל C, מ-C אל D, ומ-D חזרה אל A. הנימפות מדלגות במעגל אחר: מכוכב A אל E, מ-E אל C, מ-C אל F, ומ-F חזרה אל A. הצבע הלבן שייך לכוכב C בלבד, ובו מבקרים שני המינים כאחד. יצור לבן נמצא אפוא כעת על C, ואין לדעת מאיזה מין הוא. נבדוק היכן היה ולהיכן יגיע בכל אחת משתי האפשרויות.

תשובה (1): יהיה בהכרח אדום בעוד שלושה חודשים

אדום הוא הצבע של הכוכבים B ו-D. מ-C ידלג פאון אל D ויהיה אדום, אך נימפה תדלג מ-C אל F ותהיה כחולה. לפיכך אין הכרח. לא נכון.

תשובה (2): יהיה בהכרח כחול בעוד שלושה חודשים

כחול הוא הצבע של כוכב F. נימפה אכן תגיע אליו מ-C, אך פאון יגיע מ-C אל D ויהיה אדום. גם כאן אין הכרח. לא נכון.

תשובה (3): היה בהכרח צהוב לפני שישה חודשים

לפני שלושה חודשים היה פאון על B ונימפה על E, ולפני שישה חודשים היו שניהם על כוכב A, שצבעו צהוב. בשתי האפשרויות כאחת היה היצור צהוב, ולכן זהו ההכרח היחיד. נכון.

תשובה (4): היה בהכרח צהוב לפני שלושה חודשים

לפני שלושה חודשים היה פאון על כוכב B, שצבעו אדום, ואילו נימפה הייתה על כוכב E, שצבעו צהוב. אין אפוא הכרח. לא נכון.

תשובה (3).

11. השאלה: בחודש כלשהו היו בגלקסיה שלושה יצורים: שניים אדומים, ואחד כחול. כעבור שלושה חודשים היו כל שלושת היצורים צהובים.

כמה מהם יהיו צהובים גם כעבור שלושה חודשים נוספים?

פתרון: הכוכבים האדומים הם B ו-D, ובהם מבקרים פאונים בלבד; הכוכב הכחול הוא F, ובו מבקרות נימפות בלבד. הכוכבים הצהובים הם A ו-E. הנימפה שהייתה על F עברה אל A. שני הפאונים היו על B או על D, אך פאון שהיה על B היה מגיע אל C הלבן, ולכן בהכרח שני הפאונים היו על D והגיעו אל A. מכאן שכל השלושה נמצאים אפוא כעת על כוכב A. נבדוק להיכן ידלג כל אחד מהם.

תשובה (1): אחד

שני הפאונים אמורים לדלג מ-A אל B ויהיו אדומים, ואילו הנימפה תדלג מ-A אל E ותישאר צהובה. כלומר יצור אחד בלבד יהיה צהוב.

תשובה (1).

12. **השאלה:** בחודש כלשהו היו בגלקסיה שישה יצורים בלבד (מין היצורים אינו ידוע): שניים על כוכב A, שניים על כוכב D, ושניים על כוכב F.

כמה מהם יהיו צהובים כעבור שלושה חודשים?

פתרון: כוכב D מופיע במסלול הפאונים בלבד, ומ-D מוליך המסלול אל A הצהוב, ולכן שני היצורים שעליו יהיו צהובים. כוכב F נכלל במסלול הנימפות בלבד, ומ-F מוליך המסלול אל A הצהוב, ולכן גם שני היצורים שעליו יהיו צהובים. לעומת זאת כוכב A משותף לשני המסלולים, ולכן אין לדעת לאן ידלגו שני היצורים שעליו: פאון יגיע אל B האדום ונימפה תגיע אל E הצהוב. מכאן שלכל הפחות 4 מהיצורים יהיו צהובים בעוד 3 חודשים, ואם שני היצורים על כוכב A הם נימפות מספר היצורים צהובים בעוד 3 חודשים יכול להיות 6.

תשובה (1): 6 בדיוק

שישה יהיו צהובים רק אם שני היצורים שעל כוכב A הם נימפות, ואפשרות זו אינה ודאית. לא נכון.

תשובה (2): 4 בדיוק

ארבעה בדיוק יהיו צהובים רק אם שני היצורים שעל כוכב A הם פאונים, וגם אפשרות זו אינה ודאית. לא נכון.

תשובה (3): 5 לכל היותר

מספר הצהובים עשוי להגיע לשישה, אם שני היצורים שעל כוכב A הם נימפות, ולכן אין תקרה של חמישה. לא נכון.

תשובה (4): 4 לפחות

ארבעת היצורים שהיו על D ועל F יגיעו כולם אל כוכב A ויהיו צהובים בוודאות, ולכן ארבעה הוא מספר הצהובים המזערי; שני היצורים שעל A עשויים להוסיף על מספר זה או לא. נכון.

תשובה (4).

13. **השאלה:** האם נכון לומר שדבר-מה _____ כאשר איש אינו מבחין בו? הפילוסוף היווני טלמונוס סבור _____ . המלומד המוסלמי עשתאווי _____ , כפי שאפשר ללמוד מאמירתו המפורסמת: _____ .

פתרון: המשפט בנוי כשאלה ואחריה שתי עמדות. ההשלמה חייבת ליצור התאמה בין עמדתו של עשתאווי ובין הציטוט המובא כראיה לה, ובין העמדה הזו ובין יחסה לעמדת טלמונוס. נבחן את התשובות לפי סדרן ונעצור בזו המתאימה.

תשובה (1): קיים גם / שלא / אינו מסכים איתו / "עץ הצומח בלב יער אינו מוצק פחות מזה הנשקף מחלונך"

בהצבה מתקבל: "האם נכון לומר שדבר-מה **קיים גם** כאשר איש אינו מבחין בו? הפילוסוף היווני טלמונוס סבור שלא. המלומד המוסלמי עשתאווי **אינו מסכים איתו**, כפי שאפשר ללמוד מאמירתו המפורסמת: **"עץ הצומח בלב יער אינו מוצק פחות מזה הנשקף מחלונך"**."

טלמונוס שולל את קיומו של דבר שאיש אינו מבחין בו, עשתאווי חולק עליו, והציטוט אכן תומך בעמדתו: העץ שאיש אינו רואה קיים ומוצק כמו זה הנראה לעין. כל חלקי המשפט מתיישבים זה עם זה. זו התשובה הנכונה.

תשובה (1).

14.

השאלה: חוקר טען שנדודי שינה אינם נובעים מ_____ בויטמין אלפא. כדי להוכיח את צדקתו הוא ערך ניסוי, ובו נתן לאנשים הסובלים מבעיה זו תרופה _____ את ריכוזו של ויטמין אלפא בגוף, _____ הנבדקים _____.

פתרון: החוקר מבקש להוכיח שנדודי השינה אינם נובעים מן הגורם שהוא נוקב בו, ולכן על התרופה שנתן לפעול דווקא על אותו גורם: אם טען שהבעיה אינה נובעת ממחסור, עליו להעלות את הריכוז, ואם טען שאינה נובעת מעודף, עליו להפחיתו. נוסף על כך, הביטוי המציין הפתעה מחייב שהתוצאה תסתור את ציפייתו. נבחן את התשובות לפי סדרן ונעצור בזו המתאימה.

תשובה (1): עודף / המפחיתה / וכפי שציפה / הפסיקו להתלונן על בעיות בשינה

בהצבה מתקבל: "חוקר טען שנדודי שינה אינם נובעים מעודף בויטמין אלפא. כדי להוכיח את צדקתו הוא ערך ניסוי, ובו נתן לאנשים הסובלים מבעיה זו תרופה המפחיתה את ריכוזו של ויטמין אלפא בגוף, וכפי שציפה הנבדקים הפסיקו להתלונן על בעיות בשינה."

לפי התשובה החוקר טען שהבעיה אינה נובעת מעודף, נתן תרופה המפחיתה את הריכוז, וכפי שציפה חדלו הנבדקים להתלונן. אלא שאם הפחתת העודף פתרה את הבעיה, הרי שהבעיה **כן** נבעה מעודף, וזו סתירה לטענתו ולא אישוש שלה. לא נכון.

תשובה (2): עודף / המפחיתה / אלא שלהפתעתו / לא דיווחו על שיפור במצבם

בהצבה מתקבל: "חוקר טען שנדודי שינה אינם נובעים מעודף בויטמין אלפא. כדי להוכיח את צדקתו הוא ערך ניסוי, ובו נתן לאנשים הסובלים מבעיה זו תרופה המפחיתה את ריכוזו של ויטמין אלפא בגוף, אלא שלהפתעתו הנבדקים לא דיווחו על שיפור במצבם."

בהצבה מתקבל שהחוקר טען שהבעיה אינה נובעת מעודף, הפחית את הריכוז, ולהפתעתו לא חל שיפור. אלא שהיעדר שיפור הוא בדיוק מה שציפה לו לפי טענתו, ולכן אין כאן כל הפתעה. לא נכון.

תשובה (3): מחסור / המעלה / אלא שלהפתעתו / הפסיקו להתלונן על בעיות בשינה

בהצבה מתקבל: "חוקר טען שנדודי שינה אינם נובעים ממחסור בויטמין אלפא. כדי להוכיח את צדקתו הוא ערך ניסוי, ובו נתן לאנשים הסובלים מבעיה זו תרופה המעלה את ריכוזו של ויטמין אלפא בגוף, אלא שלהפתעתו הנבדקים הפסיקו להתלונן על בעיות בשינה."

לפי התשובה התרופה פועלת על המחסור שאותו שלל, החוקר ציפה שלא יחול שינוי, והתוצאה סתרה את ציפייתו. הפתעתו מוסברת אפוא היטב. נכון.

תשובה (3).

15.

השאלה: _____ בהאשמות המיוחסות לו, _____, שכן גרסתה של העדה המרכזית מטעם התביעה _____ הראיות שהציגה ההגנה לאישוש טענותיה _____.

פתרון: המשפט בנוי מקביעה של הדובר ואחריה נימוק הפותח במילה "שכן". על הנימוק לתמוך בקביעה, ולפיכך חייבים שני חלקיו, גרסת עדת התביעה והראיות שהציגה ההגנה, למשוך לאותו כיוון שאליו מושכת הקביעה. נבחן את התשובות לפי סדרן ונעצור בזו המתאימה.

תשובה (1): גם לולא נודע לי שהנאשם כפר / לא הייתי מפקפק בחפותו / עומדת על כרעי תרנגולת, ואילו / מוצקות

בהצבה מתקבל: "גם לולא נודע לי שהנאשם כפר בהאשמות המיוחסות לו, לא הייתי מפקפק בחפותו, שכן גרסתה של העדה המרכזית מטעם התביעה עומדת על כרעי תרנגולת, ואילו הראיות שהציגה ההגנה לאישוש טענותיה מוצקות."

הדובר משוכנע בחפותו של הנאשם, וכל אחד משני חלקי הנימוק תומך בכך: עדות התביעה רעועה והראיות של ההגנה מוצקות. המילה "ואילו" אף מציבה את שני החלקים זה מול זה כראוי. נכון.

תשובה (1).

16.

השאלה: בספר על הפוליטיקה בארצות הברית נכתב: "כאשר נושא כלשהו עולה על סדר היום הציבורי, הפוליטיקאי האמריקני מבקש תחילה לברר מהו האינטרס שלו באותו עניין, ורק אז מוצא לו משנה או עיקרון שיתאימו לאינטרס זה, מעין אצטלה אידאולוגית שתסייע לו ללכד ציבור רחב סביב האינטרס שלו ולקדמו".

איזו מהטענות הבאות מבטאת את המסר המרכזי של הפסקה?

פתרון: בפסקה תואר סדר פעולות קבוע: תחילה מברר הפוליטיקאי מהו האינטרס שלו, ורק אחר כך הוא מאמץ לעצמו עיקרון או משנה שיתאימו לאותו אינטרס. המילה "אצטלה" מלמדת שהאידאולוגיה היא כיוון חיצוני בלבד. המסר המרכזי הוא אפוא שהעמדות המוצהרות משמשות אמצעי לקידום האינטרס ואינן הסיבה לו.

תשובה (1): לפוליטיקאים בארצות הברית חשוב ללכד בני אדם רבים ככל האפשר סביב האינטרסים שלהם

ליכוד הציבור אכן הוזכר, אך הוא התכלית שלשמה נבחרת האצטלה האידאולוגית ולא הרעיון המרכזי של הפסקה, שעניינו היחס שבין האינטרס ובין העמדה המוצהרת. לא נכון.

תשובה (2): העמדות שהפוליטיקאים האמריקנים מצהירים עליהן אינן אלא מכשיר לקידום מטרותיהם האמיתיות

זהו בדיוק המסר: העיקרון או המשנה נבחרים לאחר בירור האינטרס וכדי לשרת אותו, והם אצטלה בלבד. נכון.

תשובה (3): את סדר היום הציבורי בארצות הברית מכתיבות, למעשה, המטרות האישיות של הפוליטיקאים התשובה הופכת את סדר הדברים. לפי הפסקה הנושא עולה על סדר היום תחילה, ורק אז מברר הפוליטיקאי מהו האינטרס שלו בו. לא נכון.

תשובה (4): בארצות הברית, גם כשנדמה שבני אדם רבים מתלכדים סביב אידאולוגיה משותפת, למעשה כל אחד מהם מונע בראש ובראשונה מדאגה לאינטרסים שלו עצמו

הפסקה עוסקת באינטרס של הפוליטיקאי בלבד, ולא נטען בה דבר על מניעיהם של בני הציבור המתלכדים סביבו. לא נכון.

תשובה (2).

17.

השאלה: במאמר נכתב: "המאמין כי הצופה ביצירת אומנות יכול למצות את הגלום בה בהתנסות ישירה, בלא ידע מוקדם באומנות, מניח כי במפגש בין צופה ליצירה הצופה הוא תמיד קולט פסיבי, מעין לוח חלק שהיצירה מטביעה את עצמה בו בלא שהוא עצמו ישתתף בתהליך הקליטה. נדמה כי אין צורך בדיונים פילוסופיים מקצועיים כדי לעמוד על הטעות שבתפיסה זו".

איזו מן הטענות הבאות היא המתאימה ביותר לבטא את התפיסה שכותב הפסקה דוגל בה?

פתרון: הכותב מציג תפיסה ופוסל אותה. התפיסה הנפסלת גורסת שאפשר למצות יצירה בהתנסות ישירה ובלא ידע מוקדם, ושהצופה הוא קולט פסיבי בלבד. מכיוון שהכותב רואה בה טעות, עמדתו שלו היא ההיפך משני מרכיביה גם יחד: הצופה אינו פסיבי אלא משתתף בתהליך, והידע המוקדם באומנות דרוש.

תשובה (1): צפייה ממצה ביצירת אומנות מחייבת השתתפות פעילה של הצופה, המסתמכת על הידע שלו באומנות

התשובה הופכת את שני מרכיבי התפיסה הנפסלת: במקום קליטה פסיבית, השתתפות פעילה, ובמקום ויתור על ידע מוקדם, הסתמכות עליו. נכון.

תשובה (2): על הצופה ביצירת אומנות להיות בבחינת לוח חלק ולהתרשם מן היצירה התרשמות בלתי-אמצעית זו בדיוק התפיסה שהכותב מכנה טעות, ולא עמדתו שלו. לא נכון.

תשובה (3): אם הצופה ביצירה מצויד בידע באומנות, קליטתה של יצירת האומנות נעשית מעצמה, בלי השתתפותו הפעילה

התשובה משמרת את מרכיב הידע אך שומרת על הפסיביות של הצופה, שהיא לב הטעות שהכותב מצביע עליה. לא נכון.

תשובה (4): קליטתה המלאה של יצירת אומנות מבוססת על השתתפותו הפעילה של הצופה, ואינה נשענת על ידע קודם

התשובה מתקנת את מרכיב הפסיביות אך משמרת את הוויתור על ידע מוקדם, ואילו הכותב פוסל גם אותו. לא נכון.

תשובה (1).

18. השאלה: אפשר לסווג פעלים בשפה לפי מספר בעלי התפקידים בהתרחשות שהם מתארים. מספר זה הוא מספר המשתתפים המינימלי שחייבים לציין כאשר משתמשים בפועל. שימוש בפועל **חד-מקומי** מחייב ציון של משתתף אחד בלבד: למשל, הפועל "שתק" מחייב לציין מיהו השותק. השימוש בפועל **דו-מקומי** מחייב ציון של שני משתתפים: למשל, הפועל "סגר" מחייב לציין הן מי הסוגר והן מה הדבר שנסגר. במשפט "הילד והילדה צחקו ופתחו את החלון" מופיעים פועל חד-מקומי ופועל דו-מקומי.

באיזה מהמשפטים הבאים מופיע פועל **תלת-מקומי**?

פתרון: לפי ההגדרה שבפסקה, מספר המקומות של פועל הוא מספר בעלי התפקידים שחייבים לציין בשימוש בו. פועל תלת-מקומי הוא אפוא פועל שאי אפשר להשתמש בו בלי לציין שלושה בעלי תפקידים שונים. נבדוק בכל משפט את הפעלים שבו ונספור כמה בעלי תפקידים כל אחד מהם מחייב.

תשובה (1): בנימין רץ, קפץ ונפל

שלושת הפעלים מחייבים ציון של בעל תפקיד אחד בלבד, מי שרץ, קפץ ונפל, ולפיכך כולם חד-מקומיים. ריבוי הפעלים אינו הופך את המשפט לתלת-מקומי. לא נכון.

תשובה (2): אביתר ודניאל ניקו את הבית

הפועל "ניקו" מחייב ציון של שני בעלי תפקידים, המנקה והדבר המנוקה, ולפיכך הוא דו-מקומי. שני המנקים ממלאים תפקיד אחד ואינם שני בעלי תפקידים שונים. לא נכון.

תשובה (3): מיכל נתנה פרח לרחל

הפועל "נתן" מחייב ציון של שלושה בעלי תפקידים: מי הנותן, מה הדבר הניתן ולמי הוא ניתן. בלא אחד מהם המשפט אינו שלם, ולפיכך זהו פועל תלת-מקומי. נכון.

תשובה (4): משה ראה את דני ושמע את צביקה

כל אחד משני הפעלים מחייב ציון של שני בעלי תפקידים, הרואה והנראה או השומע והנשמע, ולפיכך שניהם דו-מקומיים. לא נכון.

תשובה (3).

קטע קריאה (שאלות 19-23)

19. **השאלה:** איזה מהבאים אינו נמנה עם "התופעות הללו" (שורה 3)?

פתרון: בשאלה מסוג זה אנו מחפשים את הפריט שאינו נמנה עם התופעות שאלהן מכוון הציור. בפסקה הראשונה מנויות שלוש תופעות מדבריות מזוויות ראייה שונות: הביולוג מצביע על צמחייה דלילה, מתכנן הערים על אזור דל-אוכלוסין, והגאולוג על תהליכי סחיפה ובלייה של הקרקע. מיד לאחר מכן נכתב שהגורמים העומדים מאחורי כל התופעות הללו הם כמותם הזעומה של המשקעים ותדירותם הנמוכה, כלומר שמיעוט הגשמים הוא הגורם ולא אחת התופעות.

תשובה (1): צמחייה דלילה

פריט זה נמנה עם התופעות: זהו המאפיין שהביולוג מצביע עליו. לא נכון.

תשובה (2): אוכלוסייה דלילה

פריט זה נמנה עם התופעות: זהו המאפיין שמתכנן הערים מצביע עליו. לא נכון.

תשובה (3): סחיפת קרקע

פריט זה נמנה עם התופעות: זהו המאפיין שהגאולוג מצביע עליו. לא נכון.

תשובה (4): מיעוט גשמים

מיעוט הגשמים אינו אחת מן התופעות אלא הגורם שמאחוריהן; נמסר במפורש שכמותם הזעומה של המשקעים ותדירותם הנמוכה הם העומדים מאחורי כל התופעות הללו. נכון - זה הפריט שאינו נמנה עימן.

תשובה (4).

20. **השאלה:** איזו מהטענות הבאות מנוגדת לנאמר בפסקה השנייה?

פתרון: בפסקה השנייה נערכה הבחנה בין גשם המשתרע על שטח נרחב ובין גשמים המצטמצמים לכדי טלאים, המכונים גשמי קונוקציה ומהווים את חלק הארי של גשמי המדבר. עוד צוין שגשמים אלו מתאפיינים בעוצמה רבה ובאי-סדירות, ושמאפיינים אלו מקשים על הצמחים ועל בעלי החיים במדבר. נחפש את הטענה הסותרת אחד מן הפרטים הללו.

תשובה (1): גשם היורד במדבר בדרך כלל אינו משתרע על שטח נרחב

הטענה מתיישבת עם הכתוב. גשמי הקונוקציה מצטמצמים לכדי טלאים והם חלק הארי של גשמי המדבר, ומכאן שרוב הגשם היורד בו אינו נרחב. לא נכון.

תשובה (2): גשם היורד במדבר הוא על פי רוב גשם קונוקציה

גם טענה זו מתיישבת עם הכתוב, שהרי צוין במפורש שגשמי הקונוקציה הם חלק הארי של גשמי המדבר. לא נכון.

תשובה (3): גשמים היורדים באופן סדיר מקלים על בעלי חיים ועל צמחים לשרוד

הטענה עולה בקנה אחד עם הפסקה. נכתב בה שאי-הסדירות היא אחד המאפיינים המקשים על הצמחים ועל בעלי החיים, ומכאן שסדירות תקל עליהם. לא נכון.

תשובה (4): גשמים המצטמצמים לכדי טלאים, עוצמתם נמוכה

הטענה סותרת את הכתוב. הגשמים המצטמצמים לכדי טלאים הם גשמי הקונוקציה, ועליהם נאמר במפורש שהם מתאפיינים בעוצמה רבה.

תשובה (4).

21.

השאלה: על פי הפסקה השלישית, במה צמחים רב-שנתיים נבדלים מצמחים חד-שנתיים?

פתרון: בפסקה השלישית תוארה אי-הסדירות במרחב: הגשם יורד בנקודות מצומצמות ואקראיות, אך מתנקז אל הוואדיות, ולכן הרטבת הקרקע בתוכם אקראית פחות מזו שמחוצה להם. מכאן נגזרת החלוקה: הצמחים הרב-שנתיים, שתלותם במים מתמידים רבה, מצטופפים בתוך הוואדיות ובמקומות שבהם מי תהום מפעפעים אל פני השטח, ואילו בכתמי הלחות המעטים שמחוץ לוואדיות מתפתחת צמחייה חד-שנתית שהתאימה את עצמה לאי-ודאות.

תשובה (1): הרב-שנתיים מסתפקים בכתמי לחות מעטים

הטענה הפוכה לכתוב. דווקא הצמחייה החד-שנתית היא המתפתחת בכתמי הלחות המעטים, ואילו הרב-שנתיים תלויים במים מתמידים. לא נכון.

תשובה (2): הרב-שנתיים מתפתחים בעיקר מחוץ לוואדיות

גם טענה זו הפוכה לכתוב. הרב-שנתיים מצטופפים דווקא בתוך הוואדיות, שבהם הרטבת הקרקע סדירה יותר. לא נכון.

תשובה (3): החד-שנתיים יכולים להתפתח גם בקרקע הנרטבת בתדירות נמוכה

זו בדיוק ההבחנה שנעשתה. מחוץ לוואדיות ההרטבה אקראית בהרבה, ובכתמי הלחות המעטים הנוצרים שם מתפתחת דווקא הצמחייה החד-שנתית, שהצליחה להתאים את עצמה לאי-ודאות. נכון.

תשובה (4): החד-שנתיים אינם יכולים להתפתח במקומות שבהם מי תהום מפעפעים אל פני השטח

בפסקה נמסר היכן מצטופפים הרב-שנתיים, אך לא נשללה כל אפשרות שגם צמחייה חד-שנתית תגדל שם. לא נכון.

תשובה (3).

22.

השאלה: איזו מהאפשרויות הבאות משלימה את המשפט להלן בצורה הטובה ביותר?

על פי הפסקה האחרונה, בבורסה של הטבע, _____ בבורסת המניות, _____.

פתרון: בסופה של הפסקה האחרונה הושו הזרעים לפעילות בבורסת המניות: בשני המקרים מחשבים מראש את סיכויי הרווח לעומת סיכויי ההפסד לפני ההחלטה אם ומתי להשקיע. לצד הדמיון הזה צוין הבדל אחד ויחיד, שהפסד בבורסה של הטבע פירושו הכחדה. ההשלמה חייבת אפוא להתאים בין מילת הזיקה, המציינת דמיון או שוני, ובין תוכן ההיגד שאחריה.

תשובה (1): כמו גם / הפסד פירושו הכחדה

התוכן נכון אך מילת הזיקה שגויה. ההכחדה הובאה בקטע דווקא כהבדל בין השניים, שהרי נכתב שהפסד בבורסה של הטבע פירושו הכחדה, ומכאן שאין הדבר כך בבורסת המניות. לא נכון.

תשובה (2): שלא כמו / אין כל חשיבות לשאלה מתי להשקיע

ההיגד סותר את הפסקה. עיתוי הנביטה הוא לב העניין: סף הנביטה יורד בחורף ועולה בקיץ, ובסוף החורף לא תתרחש נביטה כלל. לא נכון.

תשובה (3): כמו גם / המהמרים מחשבים מראש את סיכויי ההצלחה

זהו בדיוק הדמיון שנטען בקטע. הזרעים "מחשבים" בטרם ינבטו את סיכויי ההצלחה שלהם, ומאפייני התהליך הושוו במפורש לחישוב סיכויי הרווח מול סיכויי ההפסד בבורסת המניות. נכון.

תשובה (4): שלא כמו / המהמר שולט על סיכויי ההצלחה

ההיגד אינו נובע מן הפסקה. הסיכויים בבורסה של הטבע תלויים בהמשך אספקת המים, שאינו בשליטת הזרע, ולא נטען דבר על שליטתו של המשקיע בבורסת המניות. לא נכון.

תשובה (3).

23. השאלה: על פי הפסקה האחרונה, מדוע סף הנביטה עולה ככל שהאזור צחיח יותר?

פתרון: בפסקה האחרונה הוסבר שהזרעים זקוקים לאספקת מים גם לאחר הנביטה כדי לשרוד, ולכן הם "מחשבים" בטרם ינבטו את סיכוייהם להמשיך ולקבל מים. ההיגיון הזה הודגם ביחס לעונות: הסף יורד בחורף ועולה בקיץ, והנימוק המפורש הוא שהסתברות למזג אוויר גשום גדולה יותר בחורף. אותו היגיון בדיוק חל על מידת הצחיחות של האזור.

תשובה (1): מפני שגשמים היורדים באזורים צחיחים הם רבי עוצמה ופוגעים בנבטים הרכים עוצמתם הרבה של גשמי המדבר אכן הוזכרה, אך בפסקה השנייה ובהקשר אחר, ולא נכתב בשום מקום שהגשם פוגע בנבטים. לא נכון.

תשובה (2): מפני שבאזורים צחיחים יורדים גשמים גם בעונת הקיץ ההבחנה בין החורף לקיץ נעשתה בפסקה כדי להדגים את תלות הסף בהסתברות לגשם, ולא נטען בה דבר על עונות הגשם באזורים צחיחים במיוחד. לא נכון.

תשובה (3): מפני שבאזורים צחיחים ההסתברות לגשמים תכופים נמוכה במיוחד
זהו בדיוק ההיגיון שהוצג. הסף נקבע לפי הסיכוי לקבל מים גם לאחר הנביטה, וככל שהסתברות לגשם נוסף קטנה יותר, כך נדרשת כמות גשם מצטברת גדולה יותר כדי להצדיק את הסיכון. נכון.

תשובה (4): מפני שרק באזורים צחיחים הזרעים זקוקים להמשך אספקת מים לאחר הנביטה הצורך באספקת מים לאחר הנביטה הוצג בפסקה כתכונה כללית של הזרעים, ולא כתכונה ייחודית לאזורים הצחיחים. לא נכון.

תשובה (3).